

Párnáá vuoigâdnuođâi materialeh paješkoovlâ já nube tääsi várás

Oppâtiijme 1 – Párnáá muttojeijee vuoigâdvuodah já	
aherääjih	3
Oppâtiijme siskáldâs.....	3
Ulmen lii	3
Tarbâšeh.....	3
Oppâtiijme ravvuuh	4
Huámášumeh.....	4
Oppâtiijme 2 – Sämi- já romanipárnááh Suomâst	5
Oppâtiijme siskáldâs.....	5
Ulmen lii	5
Tarbâšeh.....	5
Oppâtiijme ravvuuh	6
Huámášumeh.....	6
Oppâtiijme 3 – Párnái já nuorâi pargoellim.....	7
Oppâtiijme siskáldâs.....	7
Ulmen lii	7
Tarbâšeh.....	7
Oppâtiijme ravvuuh	8

Oppâtiijme 1 – Párnáá muttojeijee vuoigâdвуođah já aherääjih

Oppâtiijme siskáldâs

- Savâstállâm párnáá vuoigâdвуođâin (10 min)
- Párnáá vuoigâdвуođâid já párnistrategian uápásmem (5 min)
- Párnáá muttojeijee vuoigâdвуođâi kiedâvuššâm (párnáá vuoigâdвуođah jieškote-uv ahemuddoin) sehe pargoi porgâm (25 min)
- Oppâtiijme fáadá kiárdum tiätuvisain (5 min)

Ulmen lii

- uápásmuđ párnáá vuoigâdвуođâi sopâmušân já párnistrategian
- uápásmuđ párnáá vuoigâdвуođâi já kenigâsvuođâi jieškote-uv aheraajijd Suomâst
- vuáduđid jieijâs uáivilijđ párnáá vuoigâdвуođâin já kenigâsvuođâin.

Párnáá vuoigâdвуođâi sopâmuš artikla 12:

Párnást lii vuoigâdвуođâ olgospyehtiđ jieijâs uáivilijđ puoh olssis kyeskee aašijn já taid kalga väldiđ huámášumán párnáá ave já ovdánemtäâsi miäldásávt.

Párnáá vuoigâdвуođâi sopâmuš artikla 13:

Párnást lii vuoigâdвуođâ olgospyehtiđ uáivilijdis, kohân toh iä luávkkáá iärásij vuoigâdвуođâid. Párnást lii vuoigâdвуođâ finniđ tiäđu.

Tarbâšeh

- Smaavâjuávkkupargo párnáá vuoigâdвуođâin -diaoovdânpyehtim
- Párnistrategia video párnáá vuoigâdвуođâi sopâmušâst
- Čuákánkiäsu párnáá vuoigâdвуođâi sopâmušâst
- Párnáá muttojeijee vuoigâdвуođah -video
- Párnáá vuoigâdвуođâi aherääjih Suomâst -diaoovdânpyehtim
- Pargo párnáá vuoigâdвуođâin já toi olášuumist Suomâst
- Tiätuvisa
- Pargo já tiätuvisa vástádâsah

Oppâtiijme ravvuuh

- 1)** Vistig puohah savâsteleh párnáá vuoigâdвуođâin. Uáppeeh čuákkejuh 2–4 ulmuu juávhuid. Taavlun šaddeh uáinusân nabdoseh, mooid juávhuh västideh jo-uv miedetteijeht tâi kieldeht. Ubâ luokka savâstâl jyehi nabdosist uánihávt.
- 2)** Máttáátteijee kiäččá uáppeiguin video párnáá vuoigâdвуođâi sopâmušâst, mon maŋa čáittoo čuákánkiäsu párnáá vuoigâdвуođâin. Uáppeeh oovtâst máttáátteijein savâsteleh jieškote-uv vuoigâdвуođâin já já toi merhâšumeest.
- 3)** Máttáátteijee kiäččá uáppeiguin video párnáá muttojeijee vuoigâdвуođâin jieškote-uv ahemuddoin Suomâst. Tast maŋa máttáátteijee mana čoođâ párnáá muttojeijee vuoigâdвуođâid já kenigâsvuođâid kevttimáin išseen diaoovdânpyehtim. Uáppeeh oovtâst máttáátteijein pargeh áášán kyeskee pargo já maneh čoođâ olmâ vástádâsâid.
- 4)** Tiihme loopâst puáhtá kiärduđ kuávdáš aašijd kevttimáin išseen tiätuvisa.

Huámášumeh

- Párnáá vuoigâdвуođâi sopâmušâst sättih leđe váduhis teermah já tuáváduvah, maid lii pyeri lekkâđ uáppeiguin.

Oppâtiijme 2 – Sämi- já romanipárnááh Suomâst

Oppâtiijme siskáldâs

- Fáádán uápásmem juurdâkáártá iššijn (10 min)
- Suomâ romani- já sämiucceeblovvoid já toi ohtsâškodáliei sajadâhân uápásmem (15 min)
- Sämi- já romaninuorâin muštâleijee video keččâm já fáádást savâstállâm (15 min)
- Tiiijme aašij kiärdum tiätuvisain (5 min)

Ulmen lii

- uápásmuđ Suomâ sämi- já romanucceeblovvoid
- lasettiđ tiäđulâšvuodâ já pajediđ savâstállâm tai ucceeblovoi sajaduvâst tááláá Suomâst
- smiettâđ, maid jieš puávtáččij porgâđ ucceeblovoi pyerrin.

Párnáá vuoigâdvvuodâi sopâmuš artikla 30

Tain enâmijn, main láá etnisiih, oskolduvliih tâi kielâliih ucceeblohojuávhuh tâi algâaalmugáid kullee ulmuuh, tággáár ucceeblohojuávkun tâi algâaalmugân kullee párnást ij uážu kieliđ vuoigâdvvuodâ navdâšiđ oovtâst juávhuh eres jesâniiguin jieijâs kulttuurist, tubdâstiđ já hárijuttiđ jieijâs oskolduv tâi kevttiđ jieijâs kielâ.

Artikla puáhtá uánidiđ uáppeid várás ovdâmerkkân čuávuvávt:

Ucceblohohuávhoid kullee párnáin lii vuoigâdvvuotâ jieijâs kielân, kulttuurân já oskoldâhân.

Tarbâšeh

- Romanih Suomâst -diaoovdânpyehtim
- Sämmiliih Suomâst - diaoovdânpyehtim
- Video sämi- já romanipárnáin
- Tiätuvisa
- Tiätuvisa vástádâsah

Oppâtiijme ravvuuh

- 1) Algâlášmuttâlmin uáppeeh oovtâst máttáátteijein savâsteleh, et maid sij tietih romanijn já sämmilijn muuneeld. Tiäđuid puáhtá nuurráđ ohtsii juurdâkáártán (ovdâmerkkân taavlun).
- 2) Uáppeeh oovtâst máttáátteijein maneh čoodâ vuáđutiäđuid Suomâ romani- já sämiucceeblovoin kevttimáin iššeen kyehti diaoovdânpyehtim.
- 3) Uáppeeh oovtâst máttáátteijein keččih video romani- já sämipárnáin. Tast maŋa puohah savâsteleh video vuáđuld čuávuváin koččâmušâin:
  - Kuáhtájeh-uv maangah sämi- já romanipárnááh Suomâst munejurduid já olgoštem?
  - Maht sämi- já romanipárnááh tuáivuh, et šaddeh oinum?
  - Maid taaid ucceeblovvoid kullee nuorah tuáivuh eres ulmuin?
  - Mon jieijâs kulttuur uásisyergi kuábbááh-uv aneh tehálâžžân?
  - Maid mun jieš puávtáččim porgâđ ucceeblovvoid kullee nuorâi pyerrin?
  - Magarijn aašijn párnáin já nuorâin kolgâččij koiijâdiđ täävjiib sii jieijâs uáivil?
- 4) Tiihme loopâst puáhtá kiärduđ kuávdáš aašijd kevttimáin iššeen tiätuvisa.

Huámášumeh

- Tiihme fáddá lii herkki já sáttá pajediđ tobdoid. Uáppeid lii pyeri ravviđ tiihme aalgâst, maht sárnuđ áššálávt.
- Kalga mušteđ, et ucceeblovvoid kullee uáppeeh láá máhđulávt meid tiijmest fáárust ige fáadá pyevti kiedâvuššâđ luovâsin uáppejuávhust.

Oppâtiijme 3 – Párnái já nuorâi pargoellim

Oppâtiijme siskáldâs

- Savâstállâm kesipargofeeriimijn (5 min)
- Párnái pargoelimist muštâleijee video keččâm (5 min)
- Párnái já nuorâ pargei vuoigâdvueđâi moonnâm čoođâ (10 min)
- Párnái já nuorâi pargoelimist muštâleijee riehtitábáhtuspargoi porgâm (20 min)
- Oppâtiijme fáádá kiärdum tiätuvisain (5 min)

Ulmen lii

- uápâsmuđ Suomâ lavváid párnái já nuorâi pargoelimist
- tubdâđ jieijâs vuoigâdvueđâid pargen.

Párnáá vuoigâdvueđâi sopâmuš artikla 31:

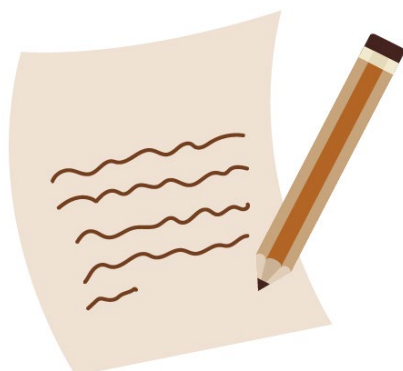
Párnást lii máhđulâšvueotâ sierâdiđ já navdâšiđ rijjâääigist.

Párnáá vuoigâdvueđâi sopâmuš artikla 32:

Párnáiguin ij uážu porgâttiđ liijkâs luis ige kuhesáigásii pargo.

Tarbâšeh

- Video párnái já nuorâi pargoelimist
- Párnái já nuorâ pargei vuoigâdvueđâh -diaoovdânpyehtim
- Riehtitábáhtuspargoh
- Tiätuvisa
- Riehtitábáhtuspargo já tiätuvisa olmâ vástádâsah

Oppâtiijme ravvuuh

- 1) Aalgâst luokkaskipáreh savâsteleh jieijâs tâi uápis nuorâi pargofiäránijn.
- 2) Uáppeeh oovtâst máttáátteijein keččih video párnái já nuorâ pargei vuoigâdвуođâin.
- 3) Máttááttejee mana čoođâ vyeliahasij pargei vuoigâdвуođâid kevttimáin išseen diaoovdânpyehtim.
- 4) Uáppeeh pargeh riehtitábáhtuspargoid fáádâst. Pargoi olmâ vástádâsâid puáhtá moonnâđ oovtâst čoođâ.
- 5) Tiihme loopâst puáhtá kiärduđ kuávdaš aašijd kevttimáin išseen tiätuvisa.

